

TARTIŞMADA ÖRTÜŞME VE ÖRTÜŞMELERİN ÇÖZÜMÜ

Safınaz Büyükgüzel¹, Serap Gül²

Hacettepe Üniversitesi

Öz: Karşılıklı bir konuşmanın akıcılığı, söz sırası düzeninin sistemli bir şekilde işleyebilmesi ile mümkündür. Bunun için de konuşmacıların söz geçişleri sırasında en az düzeyde sessizlik ve örtüşme oluşturması beklenir. Örtüşme, konuşucuların söz sırasını alma istekleri sonucu, çeşitli etkileşimsel kaynakları kullanarak aynı anda konuşmalardır. Bu çalışma, konuşma içerisinde ortaya çıkan örtüşmelerin özel bir televizyon kanalında yayınlanan bir tartışma programında nasıl oluştuğu ve işlediğine yönelik bir inceleme sunmaktadır. İnceleme örneği olarak, özel bir haber kanalında, 9 Mart 2015 tarihinde yayınlanan bir programdan alınan örnek kesit kullanılmıştır. *Tek durum çözümlemesi* (single case analysis) örneği olan bu çalışma, ilgili verinin ayrıntılı bir incelemesi ile medya etkileşiminde örtüşmenin nasıl idare edildiğine odaklanmaktadır. Bunun için, ilgili kesitin örtüşme açısından ne tür etkileşimsel kaynaklar ortaya çıkardığına ayrıntılı çevriyazı ile bakılmış, ardından da bunların etkileşim açısından işlevi ve değerleri tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: *Örtüşme, Örtüşme Çözümü, Tartışma, Konuşma Çözümlemesi.*

¹ Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Fransız Dili Eğitimi ABD, safinaz@hacettepe.edu.tr

² Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Fransız Dili Eğitimi ABD, serapg@hacettepe.edu.tr

Makale gönderim tarihi: 9 Haziran 2015 ; Kabul tarihi: 8 Temmuz 2015

OVERLAP AND OVERLAP RESOLUTION IN DEBATE

Abstract: Talk in interaction is maintained with a systematic and orderly exchange of turns with minimum silence and overlap. An overlap refers to the simultaneous attempts of the interactants to take the turn using a variety of interactional resources and thus to talk at the same time. This study presents an investigation into overlapping talk in a debate show on TV. The data in the present study comes from a show broadcast on the 9th of March 2015. The focus of this single case analysis is on the management of overlapping talk through an in-depth examination of the data. To this end, the detailed transcriptions have been examined in terms of the interactional resources that occur around overlaps and then further functions and implications of these resources have been discussed.

Keywords: *Overlap, Overlap resolution, Debate, Conversation Analysis*

1. GİRİŞ

Medya söylemini etkileşimsel bakış açısı ve Konuşma Çözümlemesi yöntemiyle inceleyen çalışmaların sayısında son 20 yılda büyük bir artış gözlenmektedir. Bu çalışmalarda, kurumsal söylemin mikro ayrıntılarının sosyal eylemler ve gerçekliklerin oluşmasında oynadığı rol vurgulanmıştır (Heritage, 1985; Clayman, 1988; Hutchby, 1995; Clayman, 1993). Konuşmanın mikro ayrıntılarına bakarak, sosyal eylemlerin nasıl gerçekleştiğine dair ipuçları sunan bu çalışmaların ortak noktası, hem medya hem de iletişim alanına getirdiği yenilikçi bakış açısıdır.

Kurumsal bir söylem türü olarak medyatik etkileşim, rollerin önceden belirlenmiş olduğu bir bağlam sunarak doğal konuşmadan farklılaşır. Bu özelliği nedeniyle, kısmen planlanmış ve önceden oluşturulmuş bir etkileşim türü oluşturur. Tartışma programı konuşmaları, kurumsal konuşma ve doğal konuşmanın ara kesitinde yer alır; önceden belirlenmiş kuralları olan biçimsel işleyişi itibarıyla, bir kurumsal konuşma örneği oluştururken, içeriğindeki doğal konuşma akışı sayesinde de gündelik konuşmaya dâhil olabilir. Örneğin bir tartışma programında sunucu, belirli oranda söz dağılımını ve etkileşimi yöneten ya da denetleyen kişi rolünderken, katılımcılar birbirleriyle eşit konumdadırlar. Katılımcılar bir yandan, kurumsal bağlam gereği, sunucunun sorduğu sorulara belirli bir zamanda tutarlı yanıtlar vermeye çalışırken, diğer yandan da etkileşimin doğal akışı gereği,

gündelik konuşma işleyişini kullanırlar. Stüdyoda olmadığı halde bu etkileşimin en önemli üyelerinden biri de seyircilerdir. Tartışma programlarında olduğu gibi, televizyonda yayınlanan konuşmaların içeriği de seyirciye yöneliktir (Hutchby, 1997).

Karşılıklı bir konuşmada, anlaşılabilirliğin düzgün ve sistemli bir şekilde işleyebilmesi, konuşmaların sıralı bir düzenle ilerlemesi ile mümkündür. Bu sıralı düzen, etkileşimsel bir sorun olarak kabul edilen örtüşmelerin en aza indirgenmesini gerektirir. Yani konuşma mekaniğinin düzgün işleyebilmesi için, konuşmacılardan söz geçişleri sırasında en az düzeyde sessizlik ve örtüşme oluşturması beklenir. Örtüşme, konuşucuların çeşitli etkileşimsel kaynakları kullanarak söz sırasını alma isteklerine ve bu nedenle aynı anda konuşmalarına karşılık gelir. Ayrıntılı bir çevriyazıda ön plana çıkartılan ve dikkat çeken öğelerden biri olan bu kavram, konuşma işleyişindeki aksaklığın göstergesidir. Söz konusu medyatik etkileşim olduğunda, bu aksaklık daha çok göze çarpar. Özellikle de izleyici odaklı olan ve televizyonda yayınlanan bir programda iletişimin ve bilgi aktarımının sağlıklı olabilmesi, örtüşme gibi etkileşimde sorun olarak kabul edilen öğelerin en aza indirgenmesini gerektirir. İncelediğimiz örnekte de görüleceği gibi, konuşmacılar örtüşme durumlarında hem söz sırası alırken, hem de söz sırasını başkasına bırakırken çeşitli etkileşimsel kaynakları kullanarak, konuşma mekaniğini yine de işletirler.

Bu çalışma, birden fazla kişinin, söz sırasını almak için aynı anda konuşması sonucu oluşan örtüşmenin, özel bir televizyon kanalında yayınlanan bir tartışma programında nasıl oluştuğu ve işlediğine yönelik bir çözümleme sunmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, inceleme örneği olarak kullanılan kesitin mikro ayrıntıları incelenmiş ve örtüşmenin ortaya çıkardığı desenlerin etkileşim açısından işlevi ve değerleri tartışılmıştır.

2. KURAMSAL ARKAPLAN

2.1. ÖRTÜŞME

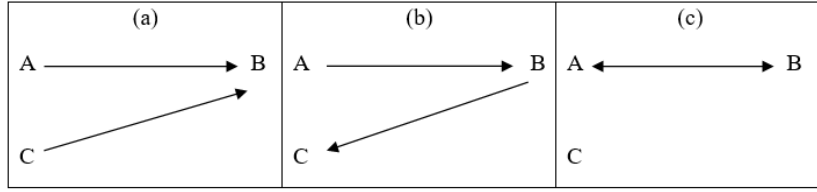
Örtüşme, genel olarak etkileşim içerisinde iki ya da daha çok kişinin aynı anda konuşması ve sözlerinin üst üste binmesi olarak nitelendirilir. Etkileşimin ideal işleyişi birçok ilke ve kurala bağlıdır

ve bunlardan biri de söz sırası alıp vermedir. Söz sırası değişimi Sacks, Schegloff ve Jefferson (1974) tarafından modellenerek on dört kural altında toplanmıştır. Bunlar da üç temel ilkeye indirgenmiştir (Kerbrat-Orecchioni, 1990, s.160-162): “1) Konuşucu işlevini, sırayla her defasında farklı bir konuşucunun üstlenmesi ve konuşma sırası bittiğinde sözü bir diğerine vermesi; 2) bir seferde tek kişinin konuşması; 3) her zaman bir konuşan olması”. Bu üç kuralın her biri, uyulmadığında farklı bir işleyiş bozukluğuna neden olur: Buna göre de birinci kurala uyulmadığında sözü bölme, ikinci kurala uyulmadığında örtüşme, üçüncü kurala uyulmadığında ise sessizlik gerçekleşir. (Sandré, 2009, s. 1).

Bir sonraki konuşmacı, örtüşme oluşturmadan önce, o an devam eden konuşma sırasında söz alma isteğini çeşitli biçimlerde ifade edebilir. Alanyazın, bu konu ile ilgili olarak, dilsel ve dilsel olmayan öğelerin söz alma açısından kullanımına dair zengin bir veri sunar. Örtüşme, bu anlamda dinleyicilik (listenership) ve konuşmacılık (speakership) ilkeleri ile doğrudan ilintili bir kavramdır. Bu kavram söz sırası kurallarına bir açıklık getirirken, aynı kuralların yıkılabileceği kimi pratikler de sunar (Sacks, Schegloff ve Jefferson, 1974). Bu durumda örtüşme, birden fazla insanın söz sırası kuralını ihlal ederek aynı anda konuşması şeklinde özetlenebilir. Liddicoat (2007, s. 84) ise konuşmanın, bu bilinçli ve gözlemlenebilir süreç içindeki etkileşimsel yönüne vurgu yaparak, “örtüşmenin, rastgele bir söz alma durumundan ziyade, etkileşimsel bir niyet” taşıdığını ifade eder.

Örtüşme, etkileşim içinde oluşum yeri ve işlevi açısından sınıflandırılmıştır. Hayashi (2012, s. 175) örtüşme oluşum türlerini üçe ayırır: 1) katılımcılardan birinin kendini konuşucu seçerek, devam etmekte olan konuşma tamamlanmadan hemen önce söz almasıyla oluşan *sıra sonu örtüşme* (turn-terminal); 2) konuşma başında, iki katılımcının aynı anda kendini konuşucu seçmesiyle oluşan *sıra başlangıcı örtüşme* (turn-initial); 3) o an devam eden konuşma sırasında bir katılımcının kendini konuşucu olarak seçmesi ve söze müdahale etmesi ile oluşan *sıra ortası örtüşme* (mid-turn). Görüldüğü gibi örtüşme, konuşma içerisinde üç farklı durumda ortaya çıkıyor: ilk olarak, devam eden söz sırası sonunda, konuşan kişinin sözü bitmeden, bir diğer konuşucunun araya girmesiyle; ikinci olarak, söz sırası başında iki konuşucunun aynı anda konuşmaya başlamasıyla ve son olarak da, devam eden söz sırası ortasında katılımcılardan birinin

kasıtlı olarak söz almasıyla. *Sıra ortası örtüşmesi* diğer iki örtüşme türüne göre daha ilginç ve zengin bir çözümleme alanı sunar, çünkü konuşmaya müdahale eden katılımcının etkileşimsel niyeti daha gözlemlenebilir türdendir. Bu örtüşme türü, aynı zamanda etkileşim açısından daha büyük bir sorun yaratır. Schegloff (2000, s. 8), örtüşmenin mümkün olduğu üç durumun çözülmesini şu şekilde göstermiştir:

Şekil 1. Örtüşmenin üç farklı durumu (Schegloff, 2000)

a) İki kişi aynı anda bir kişiye yönelik konuştuğu zaman örtüşmeyi çözen şey, kendisiyle konuşulan kişinin bakışını belirli birisine yöneltmesidir;

b) Her konuşucu farklı bir kişiye yönelerek konuşur. A konuşucusu B'ye ve B konuşucu C'ye yönelerek aynı anda konuşur. Böyle bir durumda örtüşme şu şekilde çözülür: Ya B kişisi konuşmayı bırakır ve A kişinin dinleyicisi olur ya da A konuşmayı bırakır ve etkileşimden çıkar. Böylelikle B kişisi konuşucu, C kişisi de dinleyici olarak devam eder.

c) İki kişi karşılıklı olarak konuştuklarında, konuşucu ve dinleyici rolleri sorun yaratabilir. Bu durumda ise örtüşme, birinin ısrarla söz sırasını tutması ve diğerinin de söz sırasını bırakması ile çözülür.

Örtüşme, konuşma içinde akıcılığı bozan, anlaşmayı zorlaştıran bir olgu gibi sunulsa da uygun karşılandığı bağlamlar vardır (Hayashi, 2012, s. 175). Bunlar genellikle aynı anda gülme, teşekkür etme ve tebrik etme gibi olumlu durumlardır. Sınıflarda, eğitsel hedefler doğrultusunda öğrencilerden toplu katılım istendiği durumlar da buna örnek olarak verilebilir. Aynı anda konuşmanın normal karşılandığı bu tür durumlar dışında, örtüşme etkileşim içinde düzeltilmesi gereken bir sorun olarak karşımıza çıkar. Örtüşme, istenildiğinde konuşucular tarafından başarılı bir şekilde idare edilebilir ve bu yönüyle de tamamen konuşuculara bağlı bir olgudur. Buna göre, konuşmasını tek başına sürdürebilen ve tek konuşucu olarak ortaya çıkan kişi, etkileşimdeki örtüşmeyi çözmüş olur. Tören, tartışma, röportaj gibi bazı özel konuşma sistemlerinde, söz sırasının önceden oluşturulmuş

(Clayman 2012, s. 150) bir düzeni olduğundan sıranın kime geçeceği, uzunluğu ve içeriği, konuşmanın kurumsal bağlamına göre değişir. Bu durum, gündelik konuşma içinde daha hızlı çözülen ve dikkat çekmeyen örtüşmenin daha belirgin bir etkileşimsel sıkıntı olarak karşımıza çıkmasına neden olur. Bu durumun aşılması için de, Schegloff'un (2000) "örtüşme çözüm aracı" (overlap resolution device) olarak nitelendirdiği kaynak ve pratiklere ihtiyaç duyulur. Bunlar da zaten etkileşim düzeninin gerektirdiği söz sırası alma sırasının oluşturuçu öğeleridir.

Görüldüğü gibi söz sırası mekaniği, örtüşme ve boşlukların en aza indirildiği, aynı anda tek bir kişinin konuşmasının beklendiği bir yapı sunar. Ancak konuşma sırası mekaniği, her zaman beklendiği gibi konuşmacıların sırasıyla söz alması şeklinde işlemeyebilir. Örtüşme ile ilgili yapılan çalışmalarda, araştırmacıların genellikle, örtüşmenin konuşma içinde ne zaman ve nasıl oluştuğu ve buna bağlı olarak da konuşmacıların kendilerini nasıl bir sonraki konuşmacı olarak atadığı ile ilgilendiği gözlemlenmiştir. Biz de bir durum incelemesi ile bir etkileşim içinde örtüşme meydana geldiğinde neler olduğunu göstereceğiz.

2.2. MEDYATİK ETKİLEŞİM VE TARTIŞMA DİNAMIĞI

Bu çalışmada çözümlene örneği oluşturmak için kullanılan kesit, çeşitli siyasi partilerin temsilcilerinin katıldığı bir tartışma programından alınmıştır. Tartışma, bir medyatik etkileşim türü olarak, söz sıralarının bir moderatör tarafından eşit olarak dağıtılması beklenen bir kurumsal etkileşim bağlamı sunar. Başka bir deyişle, tartışma sakin, yani kişilerin sırayla ve uyum içerisinde konuştukları bir ortamda gerçekleşmesi beklenen bir sosyal etkileşim türüdür (Kerbrat-Orecchioni, 2010, s. 19-20). Yine de, bu eşit olması beklenen sözel paylaşım her zaman beklendiği gibi işlemez ve tartışma sık sık örtüşme ve müdahalelerle bölünür (Torck, 1994, s. 15). Bu etkileşim türü böylece iki çeşit söz alma durumu yaratır: moderatör tarafından dağıtılan söz sırası ve konuşucuların kendilerinin aldıkları söz sırası. Aynı zamanda sunucu da olan moderatör, bu durumda, etkileşimin aşama aşama nasıl ilerlediğini açık bir şekilde gösterebilen yazılı basın ve radyo yayınının aksine, televizyonda yayınlanan tartışmayı yürütmek ve yönlendirmekten sorumludur (Burger, 2006, s. 200). Konu seçimi ve ilerleyişini kontrol eder, söz sırası ve söz süresi dağılımına müdahale eder. Ancak kişiler çoğu zaman kendi

girişimleriyle söz alarak, uyumlu olması beklenen bu etkileşim ortamını özellikle örtüşmelerle sekteye uğratırlar.

Tartışma kavramı ayrıca fikir çatışması, gerekçelendirme ve başkasını ikna etme girişimlerini de içerir. Bu da, konuşucuların dil ve dil dışı düzeyde birbirlerini ikna etmek için çeşitli söylemsel stratejiler geliştirmesini gerektirir. Televizyonda yayınlanan tartışma programları, özellikle de siyasi tartışma programları, polemik amaçlı müdahale ve örtüşmelerin sıklıkla yer aldığı bir alandır, çünkü katılımcılar kendi görüşlerini savunmak ve rakiplerinin görüşlerine saldırmak, konuşucu olarak kendini ortaya koymak ya da sadece söylemsel alanı işgal etmek amacıyla bile konuşurlar. Konuşma sıra düzeninin bozulduğu bu bağlam, etkileşimsel yönetim süreçlerini gerektirir. Böylece, etkileşimi, kişilerarası ilişkiyi ve medyatik etkileşime özel polemik boyutu etkiler. Tartışmanın siyasi içeriği ve televizyonda yayınlanıyor olması, bu türe iki ayrı özellik daha kazandırır:

1) Etkileşimdeki rollerde muğlaklık: Her konuşucu iki sözce öznesi içerir: kendisi ve temsil ettiği partinin bir üyesi; dinleyici rolleri de 3 farklı alıcı kitlesi tarafından üstlenilir: tartışmaya dâhil olan diğer konuşmacılar, muhtemel dinleyiciler ve seçmenler.

2) Bu paylaşım, sadece o an yapılan sözel müdahalelerle değil, daha önce de söylenmiş olan ve bir tür konuşma geçmişi/tarihi oluşturan söylemler ile de oluşur. (Torck, 1994, s. 15)

Televizyonda yayınlanan tartışma programında çokkipli sözel söylemler yer alır. Bunlar bir yandan hem işitsel hem de görsel kanallara hitap eden çok kanallılık özelliği taşırlar; diğer yandan da çokgöstergelidirler ve buna göre de hem dilsel hem de dil dışı öğeler içerirler (Kerbrat-Orecchioni, 2012, s. 25). Ayrıntılı bir çözümleme için bu tür söylemlerin çokkiplilik özelliğinin dikkate alınması önemlidir, çünkü siyasi temsilcilerin kullandıkları sözcüklerden daha çok dikkat çeken, beden dilleridir (Constantin de Chanay ve Turbide, 2012, s. 8). Tartışmanın medyatik bağlamı, konuşmayı kurumsallaştıran ve kısıtlayıcı öğeler sunan nedenlerden biridir. Rollerin dağılımındaki asimetri, konuşma süresinin kısıtlı olması, açılış ve kapanışın sunucu tarafından yapılıyor olması, bir konu ile ilgili olumlu ya da olumsuz duruş sergileyip buna göre söz sırası alma gibi nedenler, tartışmaya medya bağlamında kurumsal kimliğini

kazandırır.

3. YÖNTEM

3.1. BÜTÜNCE

Çalışmamızın bütüncesini, toplam 2 saat 7 dakika süren bir veriden alınan 1.5 dakikalık bir kesit oluşturmaktadır. İnceleme örneği olarak kullanılan söz konusu kesit, özel bir haber kanalında, 9 Mart 2015 tarihinde yayınlanan bir programdan alınmıştır. *Tek durum çözümlemesi* (single case analysis) örneği olan bu çalışma, ilgili verinin ayrıntılı bir incelemesi ile medya etkileşimde örtüşmenin nasıl yönetildiğine odaklanmıştır. Söz konusu tartışma programının katılımcı formatı, bir sunucu ve farklı görüşlerden bir araya gelen çeşitli tartışmacılardan oluşmaktadır. Çeşitli siyasi partilerin temsilcileri olan bu kişiler, izleyicilerin yer olmadığı bir stüdyo ortamında karşılıklı olarak oturmaktadırlar. Oturma planı (aşağıda, resim 1), farklı görüşler taşıyan kişileri karşı karşıya getirecek şekilde düzenlenmiştir. Gündem ile ilgili konuların tartışıldığı programda katılımcılar, program başında sırayla, daha sonra ise düzensiz olarak sunucunun sorularına yanıt vermekte ve görüşlerini bildirmektedirler. İncelediğimiz örnek, moderatör olarak bir tek sunucu ve birden fazla tartışmacının olduğu bir etkileşim ortamı sunduğu için, söz sırası ihlallerinin ve doğal olarak örtüşmelerin kaçınılmaz olduğu bir bağlam oluşturur. Başka bir TV tartışma programı örneğinin incelendiği bir çalışma (Hutchby, 1997), yöntemsel açıdan bizim yaptığımız çözümlemeye bir çerçeve olarak ilham vermiştir.

3.2. KONUŞMA ÇÖZÜMLEMESİ

Konuşma Çözümlemesi yöntemi (KÇ) (Sacks, Schegloff ve Jefferson, 1974; Gülich ve Mondada, 2001; Sidnell ve Stivers, 2013; Sert, Balaman, Can Daşkın, Büyükgüzel ve Ergül, 2015), bu çalışmanın yöntemsel araçlarını sağlamaktadır. Kendi sosyal bağlamlarında kaydedilmiş olan gündelik etkinliklerin incelenmesiyle birlikte, etkileşimsel kaynakların iletişim ve sosyal gerçekliklerin oluşması üzerindeki etkisinin fark edilmesi, geleneksel çözümleme yöntemlerini sorgulatarak hem kuramsal hem de yöntemsel yeni ihtiyaçları ve zorunlulukları beraberinde getirmiştir (Mondada, 2001, s. 2). Bu ilkeler ışığında KÇ, dizisel düzen, söz sırası, onarım, yeğleme gibi kavramlar çerçevesinde, etkileşim içinde oluşan desenleri ortaya

çıkarıcı çözümler araçları sunar. Bu çözümler yöntemi, iletişimin ve karşılıklı anlaşılabilirliğin sağlanabilmesi için kullanılan bütün dilsel ve dilsel olmayan etkileşimsel kaynakları incelemeyi gerekli kılar. Etkileşim sırasında ortaya çıkan sosyal eylemler, konuşmanın mikro ayrıntılarında gizlidir ve bütüncül bir çözümler, bu etkinliklerin kaydedilmesini ve bir çevriyazı sistemi ile sessizlik, tonlama, vurgu, göz, beden hareketleri ve örtüşme gibi olguların yer aldığı bağlamın ayrıntılarının aktarılmasını gerektirir. Bu nedenle, konuşulmakta olan konunun içeriğinden bağımsız olarak, etkileşim halinde gerçekleşen konuşmanın kaydedilmesi gerekir (Schegloff, 2007, s. 1). Çalışmamızın inceleme konusu olan örtüşme, büyük ölçüde dizisel düzen ile ilgilidir. Konuşma pratiğinin düzenlenişinin temel olan dizisel düzen, “tek tek konuşmalı: her defasında bir kişi” ilkesiyle işler (Schegloff, 2007). Bu düzen ihlal edildiğinde örtüşme gerçekleşir.

Karşılıklı bir konuşmada konuşucu ve dinleyici rolleri sürekli olarak değişir. KÇ’ye göre, konuşma sırasında, konuşan kişinin çeşitli etkileşimsel kaynaklar kullanarak önce kendini konuşmacı olarak sunması, ardından da karşısındaki kişiyi bir sonraki konuşmacı olarak seçmesi ve diğerinin de kendini bir sonraki konuşmacı olarak görmesi çözümler açısından önemlidir. Bu sözel alışverişin gerçekleştiği etkileşim boyunca sosyal eylemler ve kategoriler oluşur. Sosyal eylemler, konuşmacıların sözel davranışları ve bu davranışları sergiledikleri bağlamlarla doğrudan ilintili olarak gerçekleşir. Bu etkinlikte kullanılan etkileşimsel kaynaklar ile kurumsal bağlamın mekanikleri, dizisel eylemleri oluşturan temel etmenlerdir. Buna göre, etkileşimin sadece konuşucuların eylemlerinde değil, dilsel kaynakların yapılandırılmasında da oluşturucu bir rol oynadığını görürüz. Bu kaynakların bütüncül bir anlayışla çözümlenmesi de yeni oluşturulan etkileşim durumlarında bize iletişimin daha akıcı olması için çeşitli ipuçları sunar.

4. ÇÖZÜMLEME VE BULGULAR

Çalışmamızın bu bölümünde yapacağımız çözümler, bütüncemizi oluşturan tartışma programından alınan kesitte örtüşmenin nasıl oluştuğunu ve nasıl çözüldüğünü ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Örtüşme kavramını örneklendirmek için, aynı anda birden fazla kişinin konuştuğu bir tartışma programından alınan bir kesit üzerinden,

bu çalışmada tek durum çözümlemesi yapılmıştır. Konuşma içerisinde, başladığı yerden bittiği yere kadar köşeli ayraç ([]) içinde gösterilen örtüşme, aşağıda inceleyeceğimiz kesitte birçok sıraya yayılmış olarak gerçekleşmiştir. Örtüşmeyi merkeze alan çözümlememiz, belirli bir konu etrafında, farklı görüşlere sahip insanların aynı anda konuşması ile oluşan örtüşmenin etkileşimdeki yeri ve işleyişini göstermektedir. Bir sunucunun yönlendirdiği bir tartışma programı katılımcısı olarak stüdyo ortamında bulunan konuşmacılar, aynı zamanda çeşitli siyasi partilerin de temsilcileri olarak orada bulunmaktadır. Bu inceleme için 2 saat 7 dakika süren ilgili programın 46. dakikasından itibaren alınan 1.5 dakikalık kesitte, o an orada bulunan altı katılımcıdan beşinin birbiriyle örtüşme oluşturacak şekilde etkileşimde buldukları görülmektedir.

Resim 1 Katılımcı Oturma düzeni

Kesit 1 46_26_03-47_03_1

01 Ayt: †ya bu nası (.) özelleştirmedir ki
02 devlet bunu iki yüz yetmiş milyar dolara satı†yo: (0.3)
†iki elini de sol aşağıya indirir
03 .hh alanı dokuz ay (.) bir milyar °dola[ra satıyo°](.)
04 Ahm: [dokuz ay] da
yatırım yapmıştır (.) belki=
05 Ayt: =†hayır (0.2) hiçbir şey yapılmadığı gibi (.) içindeki
06 [stoklar ve mal alacakları †ben sayıştay]=
07 Tlp: [() bakın(.)sizin verdiğiniz örnekler (.) sizin (dö)-]
08 Ayt: =rapor[ları üzerinden] hep bunnarı
09 Hsn: [°kırk beşteki°]
10 (0.6)
11 Ayt: [>anlatıyorum<]
12 Hsn: [kırkbeş]te†ki yüzde on dört (.) nokta yetmiş
13 [altılık hazineye ait] hisse de
14 Ayt: [>yani onun için hani<]
15 Hsn: [aynı]†şekilde (0.3) üç yüz milyon dolara
16 Ayt: [°öyle° .hh]
†geriye yaslanır
17 Hsn: o israilli (.) iş adamına satıldı .hh (0.4) o adam altı
18 ay sonra o hisseyi (0.5) bi:r milyar dolara >başkasına<
19 sattı.=
20

01, 03 numaralı satırlar arası, Ayt'nin bir önceki söz sırasında bahsedilen bir konuya yönelik değerlendirmesini içerir ve sıralı çiftin ilk kısmını (SC1) oluşturur. Bu söz sırası tasarımını, hem bir değerlendirme (assessment) hem de retorik bir soru ile şekillenmektedir. Ayt, bildirimini vurgulamak için beden dilini de belirgin bir şekilde kullanır; (devlet bunu iki yüz yetmiş milyar dolara satı†yo:)derken iki elini de sol aşağı doğru hızlı bir şekilde indirir (resim 2 ve 3). 01, 06 satırları arası dizi, üçlü bir sıra düzenine göre ilerlemiştir: 01, 03 arasında Ayt, biçimsel olarak soru şeklinde ifade ettiği değerlendirmesini yapar, 04 numaralı satırda Ahm, 03 numaralı satırdaki geçişe uygun noktadan (GUN) hemen önce, örtüşme oluşturacak şekilde söz sırasını alır ve bir soru sorar. Genellikle sıra sonlarındaki ses düşüşü ya da kısılması gibi kaynakları söz almak için bir fırsat olarak gören konuşmacının GUN'da söz almak istediğini belirten uyarılar vermesi muhtemeldir, ancak bu nokta bulunamadığı için de bazen konuşma örtüşme ile kesilebilir.

Resim 2.

Resim 3.

Ayt, 06'da, bir önceki söz sırası biter bitmez sözü alarak bu soruya olumsuz yanıtını (=↑hayır) verir. 03, 04'te oluşan bu ilk örtüşme (°dola[ra satıyo°], [dokuz ay]) en yaygın örtüşme türlerinden biri olan sıra sonu örtüşmedir (turn-terminal) ve genellikle olası tamamlanma noktalarında (possible completion point), konuşma henüz tamamlanmadan kişinin kendini seçmesi (self-selection) ile oluşur. (Sidnell, 2010; Hayashi, 2013). Bu örtüşme türü, ayrıca Schegloff'un (2000) "örtüşme çözüm aracı" (overlap resolution device) gerektirmediğini söylediği dört örtüşme durumundan da biridir. Sıra sonu örtüşmeleri kısa da olsa, bir sonraki sıranın başlangıcının duyulmaması açısından sorun oluşturabilir. Bir sıranın devamının nasıl olacağı konusunda bilgi verdiği için sıra başlangıçları da önemlidir ve bu noktadaki örtüşmeler, gelecek sıranın içeriğinin anlaşılmasını zayıflatır (Hayashi 2012, s. 173). Bu sorunun çözülmesi için örtüşmeyi başlatan konuşmacının kendi söz sırası başında "peki, o zaman, ama" gibi sözcükler kullanması gerekir (Sacks vd., 1974).

7. ve 8. satırlarda Ayt ve Tlp kişilerinin konuşmalarında oluşan örtüşme, 7. satırda Ayt'nin ([stoklar ve mal alacakları ↓ben sayıştay]=) söz sırasının konu (topic) içeriği, gelen örtüşme üzerine bir değişime uğrar. O sırada "stoklar"dan bahseden Ayt, "sayıştay raporları"na geçerek konuşma odağını ve içeriğini değiştirir. Bu örnekte de görüldüğü gibi, bir söz sırası devam ederken gelen örtüşme, konuşmanın gidişatına etki ederek söz sırası devam eden kişinin konuşmasının konu ve içeriğinin değişmesine neden olabilir. Aynı şekilde 3. satırda Ayt'nin söz sırası biterken gelen örtüşme de, Ayt'nin 6. sıradaki söz sırasını belirler ve Ayt bu örtüşme üzerine (=↑hayır (0.2) hiçbi şey yapılmadı gibi) konuşma konusu (topic) ve içeriğini değiştirir. Konuşmada konular (topic), konuşma etkinliği içerisindeki eylemlere bağlı olarak düzenlenirler ve bu etkinliğin neresinde başlayıp neresinde bittikleri önemlidir. İncelediğimiz bu kesit, konu

değişiminin örtüşmeye bağlı olarak da gerçekleşebildiğini göstermektedir. Karşılıklı anlaşılabilirlik için önemli olan konu kavramı, değişimi halinde, söz sırasında yeni bir şekillendirme yaratır. Bu durum, konu değişimine sebep olan örtüşmenin etkileşim açısından ne kadar önemli bir kaynak olduğunu bir kez daha gösterir.

Örtüşmenin söz sırası alma eylemiyle doğrudan ilintili bir kavram olduğu, yukarıda belirtilmişti. Konuşucuların hangi etkileşimsel kaynakları kullanarak söz aldıklarına bakıldığında, örtüşmeyi nasıl yönettikleri de ortaya çıkmaktadır. 08 numaralı satırda T1p kişinin araya girmesiyle oluşan ikinci örtüşmede, bir söz sırası alma stratejisi uygulanmıştır. Bu söz sırası başında kullanılan ([bakın) sözcüğü, söz sırası almak isteyen kişi tarafından, o an konuşan kişiye yöneltilen bir çağrı niteliği taşıdığı için, bir söz sırası alma stratejisi ve örtüşme çözüm aracı olarak karşımıza çıkar. Aynı sözcük 24 numaralı satırda ([() Şimdi °bakın°) ve 32 numaralı satırda, ([bakın haklısınız) yinelenir ve aynı işlevi taşır.

17. satırda Ayt kişisi, ([°öyle° .hh]) *alındılama işareti* (acknowledgement token) kullanarak Hsn kişinin 13, 14, 16. satırlardaki söz sırası içeriğini örtüşmeye rağmen anlayıp onayladığını ifade eder. Bu *alındılama işareti* aynı zamanda onaylamaya yarayan bir söylem belirteçidir. Konuşma içerisinde bu tür bir söylem belirtecinin kullanımı, konuşulan konuyla ilgili olarak, kişiler arasındaki aynı duruşa ve tutuma sahip olmayı işaret eder. Bu durumda, 09 ve 17. satırlar arasındaki Ayt ve Hsn kişileri arasındaki örtüşmeler, örtüşmenin, konuşma içerisinde aynı duruşa (stance) sahip insanlar arasında da gerçekleşebileceğini gösterir. İncelediğimiz kesitin bu kısmında dikkat çeken, *uyumu* işaret eden etkileşimsel kaynakların (alignment, Hutcby, 1997) kurumsal söylemin dilsel olmayan düzeyinde, gündelik konuşmadan farklı işleyebildiği ve buna bağlı olarak da farklı sunulabildiğidir. Bu kesitte bazı dizilerde konuşma içeriği olarak birbiriyle uyuşan konumlanma ve tutumlar söz konusu olsa da, beden dili bunun aksini göstermektedir. Örneğin Ayt kişinin 17. satırdaki ([°öyle° .hh]) onayı sırasında arkasına yaslanması, (resim 4) karşılıklı anlaşılabilirlik için gereken uygun beden diliyle uyuşmamaktadır. Bu durum yine de örtüşmenin çözülmesini sağlayan bir kaynak sunar çünkü Ayt bu noktada sözü diğerine bırakır. Diğer bir örtüşme 10. satırda Hsn'nin kısık sesle ([°kırk beşteki°]) demesiyle başlar ve biter. Konuşma devam

ederken, örtüşme oluşturan kısık sesle ifade edilen söz ve ardından gelen sessizlik, örtüşmenin yönetilip çözüldüğünü gösteren bir kaynak olarak karşımıza çıkar. 13. satırda ([kırkbeş])’in yinelenmesi ile yapılan tekrar ise konuşma sırasını almaya yarayan bir kaynak haline gelir. Burada, yinelemenin konuşma zeminini elde etmek için kullanılan bir kaynak olduğunu ve bu yönüyle de bir “örtüşme çözüm aracı” olduğunu görürüz.

21 Tlp: =[yani devletin devletin işveren olduğu
 22 Ahm: [adam adam adamLAR↑[satmayı biliyorlar demek ki evet
 23 Br1: [(o) şeye nooldu
 24 Ayt: [() şimdi °bakın°
 +öne doğru eğiliyor
 25 Tlp: devletin [işvere-
 26 Br1: [hem biliyorlar [↑ama
 27 Tlp: [devletin işveren olduğu devletin
 28 >fabrikaya sahip olduğu dönemleri< biz çok iyi
 29 [biliyoruz (.) iktidarlar o dönemler↑de]
 30 Ayt: [↑çok basit bi şey: soracağım ()]
 +öne doğru yönelip elini ön tarafa atıyor
 31 Tlp: üç kişinin (.) çalıştığı [yere on beş kişi soktular
 32 Ayt: [bakın haklısınız
 33 Br1: [() gereken bir husus var
 34 Ahm: ↑HEP beraber >konuşmayalım< birol bey bi: izin verin aykut
 35 bey bitirsin °size° ()

20. satırda Hsn’nin söz sırasının bitmesiyle, 21. satırda Tlp ve 22. satırda Ahm’nin aynı anda söz almasıyla oluşan örtüşme, aynı zamanda bir önceki söz sırasında ifade edilen içeriğe yönelik eşzamanlı bir değerlendirmedir (concurrent assessment) (Goodwin, 1986). Tartışma bağlamında, değerlendirme yapmak için söz almaya çalışan kişilerin örtüşme oluşturmaları oldukça yaygın bir durumdur.

Örtüşme, etkileşimin akıcılığı ve anlaşılabilirlik açısından sıkıntı yaratsa da, bu sıkıntı bağlama uygun araçlarla da çözülebilir. Yukarıda da görüldüğü gibi, aynı anda birkaç kişinin konuştuğu bir bağlamda, kişi ancak aynı sözcüğü bir kaç kez tekrar ettikten sonra söz sırasını alabiliyor. Bu durumda yineleme hem bir örtüşme çözüm aracı, hem de bir söz sırası alma stratejisi için kaynak haline gelir. Aynı örneğin

devamında, 21. satırda Tlp kişisi tarafından ifade edilen (yani devletin devletin işveren), 22. satırda Ahm kişinin söylediği (adam adam adamLAR↑[]), 25. satırda (devletin [işvere-) ve 27. satırda yine Tlp kişisi ([devletin işveren) tarafından yapılan yineleme ile de görüleceği gibi, aynı anda konuşmak isteyen başka birine rağmen, sözcüğü yineleyen kişi sırayı alarak söz sırası alma yarışını ısrarı ile kazanır. Yineleme gibi yüksek ses kullanımı da örtüşme çözüm aracı olarak karşımıza çıkar. Moderatör rolü üstlenen Ahm'nin 22. satırda ([adam adam adamLAR↑[satmayı biliyorlar demek ki evet) yaptığı yineleme ile sesini yükseltmesi söz sırasını, sadece almasını değil elinde tutmasını da sağlıyor. Ahm burada ayrıca, kurumsal bağlam gereği yapması beklenen bir yönlendirme değil, bir önceki söz sırasında ifade edilen içeriğe yönelik bir değerlendirme de yapmaktadır. Ahm aynı şekilde 3. satırda da konuşma içindeki herhangi bir katılımcı gibi değerlendirme yapmıştı. Bu tartışma örneğinde de olduğu gibi, bağlamın kurumsal mekaniklerinden uzaklaşıldığında da örtüşmelerin arttığı gözlemlenmektedir. 24., 30. ve 32. satırlarda, Ayt'nin ([Şimdi °bakın°), ([↑çok basit bi şey: soracağım) ve ([bakın haklısınız) diyerek söylemini basitleştirmeye çalışması, hem *uyum* sağlamak için bir girişim hem de alacağı söz sırası için bir rica niteliği taşıyor. Bu ifadeler Ayt'nin söz almadan önce yaptığı örtüşmeleri yumuşatması ve olumlu bir izlenimle söz sırası alma stratejisini işaret ediyor. Bunu yapmak için *uyum* sağlamaya çalışır görünmesi ve ifadesini basitleştirmek için kullandığı stratejiler de “örtüşme çözüm aracı” olarak değerlendirilebilir.

Resim 4.

Resim 5.

Ayt bu kesit içerisinde, genellikle geriye yaslanarak oturuyor (resim 4). Bu durum, katılım çerçevesi açısından (participation framework) bir *kopma* (disengagement) göstergesidir. 30. satırda Ayt'nin GUN olmayan bir yerde öne doğru eğilip (resim 5), elini de öne doğru

savurarak yükselen bir tonlama ve vurgu ile([↑çok basit bi şey: soracağım) araya girmeye çalışması, karşısındaki kişiye göre bir *uyum* gösterme çabası ile söz sırası alma stratejisi olarak değerlendirilebilir. Herhangi bir iletişim durumunda, katılımcıların gösterdiği *uyum*, bakış ve beden dili açısından da katılım belirtisi gösteren dilsel ve dilsel olmayan kodların kullanılması gerektirir. Ancak daha önce de belirttiğimiz gibi, bu örnekte de görüleceği şekilde, kurumsal etkileşimin bazı özel bağlamlarında bu kodlar tersine işleyebilir ve *kopma* olarak değerlendirilebilecek bir eylem, *uyuma* işaret edebilir. Bu durum, kurumsal söylemin mekaniklerinin gündelik konuşmadan farklı olduğunun bir göstergesidir. 21, 25 ve 27 numaralı satırlarda T1p kişinin yaptığı yinelemelerin bir “örtüşme çözüm aracı” olarak işleyebileceğini daha önce ifade etmiştik, çünkü T1p söz sırasını yaptığı yineleme sayesinde almıştı. Buna karşılık, Brl kişinin, iki kez söz almaya çalıştığı 26. satır ([hem biliyorlar [↑ama) ve baş kısmının anlaşılmadığı 33. satırda ([() gereken bir husus var) söz sırasını elinde tutabilmek için gereken stratejileri uygulayamadığı görülmektedir. Söz konusu konuşmacının (Brl) hem yöneltici bir söylem belirteci, hem de yineleme yapmadığı için örtüşmelerinin yarım kaldığı, buna bağlı olarak da söz sırasını alamadığı gözlemlenmiştir.

Son olarak 34. satırda Ahm’ye ait (↑HEP beraber >konuşmayalım< birol bey bi: izin verin aykut bey bitirsin °size° ()) söz sırası da, televizyonda yayınlanan bir tartışma programı olan bu kurumsal söylem örneğinde moderatör rolü üstlenmenin de bir tür “örtüşme çözüm aracı” olabileceğini gösteriyor. Burada sunucu, üstlendiği rol gereği, konuşma içeriğini bağlamın gerekliliğine uygun olarak yönlendirir ve konuşmanın kurumsal mekaniğini yeniden işler hale getirir.

5. SONUÇ

Aynı anda birden fazla kişinin konuşmasıyla oluşan örtüşme çeşitli şekillerde idare edilebilir bir etkileşimsel problemdir. Örtüşme, sırayla konuşma beklentisini ihlal ettiği için etkileşimsel bir sorun olarak algılanır ve onarım gerektirir (Hayashi, 2012). Ancak örtüşme, tartışma içeren konuşmada kaçınılmaz olarak ortaya çıkar. Birçok örtüşme, örtüşmenin kendini göstermesinden hemen sonra çözülür; genellikle konuşuculardan biri susar (Hayashi, 2012, s. 78). Buna göre,

örtüşmenin sonlanması ve konuşmanın akıcı bir şekilde ilerlemesi, konuşuculardan birinin susması ve söz sırasını diğerine bırakması ile mümkün olur. Örtüşmenin çözülmesi bazen de, incelediğimiz tartışma programında olduğu gibi, kurumsal konuşma bağlamında, konuşmayı yönetebilen kişi olarak sunucunun söz sırası değişimine müdahale etmesiyle mümkündür. Aksi durumda, dinleyici açısından anlaşılabilirlik sorunu ortaya çıkar. Bu durumda örtüşme, sadece konuşucular arasındaki bir etkileşimsel sorun değil aynı zamanda kurumsal bir söylem türü olarak medya ve tartışma bağlamında dinleyici açısından da yaşanabilen bir etkileşimsel sorun olarak karşımıza çıkar.

Örtüşme içeren diziler, konuşucuların, o sırada, aynı anda geliştirdikleri stratejilere bağlı olarak karmaşık bir sistem içerirler. Karşıt fikirler taşıyan konuşucuların, söz sırasını tutmak için ses yükseltme, duraksamadan konuşma, söz kesme, dinlememe, kendini konuşucu olarak seçme, kurumsal bağlamı unutma, söz sırasını uzun tutma, aynı anda değerlendirme yapma gibi çeşitli etkileşimsel kaynakları kullanarak aynı anda konuşması örtüşmeye neden olmaktadır. Örtüşme oluşturmanın sonuçları ise; konuşmanın akıcılığının azalması, dinleyicilik (listenership) açısından odak sorunu yaratması, anlaşmazlık ve çatışma olarak sıralanabilir. Bir konuşma içerisinde örtüşmenin gerçekleşmesi, aynı anda konuşan kişilerin söz sırasını bırakırken, konuşmalarında bazı düzenlemelere ve değişikliklere gitmesine işaret eder. İncelediğimiz kesitte de olduğu gibi söz sırasını bırakmadan hemen önce daha hızlı konuşma ya da yüksek sesle konuşma, bu değişikliklerden bazılarıdır. Örtüşme aynı şekilde konuşma içerisindeki konu düzenlenişine de etki ederek konu değişimine de neden olmaktadır. Bu durumda, da söz sırasını elinde tutmak isteyen kişi gelen örtüşme üzerine yeni konu başlangıcı oluşturabilir.

Bu makale ile inceleme örneği olarak kullanılan kesitin mikro ayrıntılarını inceleyerek, örtüşmenin konuşma içerisinde ortaya çıkardığı desenlerin etkileşim açısından işlevi ve değerini göstermeyi amaçlamıştık. Bu doğrultuda, örtüşmenin, özel bir televizyon kanalında yayınlanan bir tartışma programında, nasıl oluştuğu, işlediği ve çözüldüğüne yönelik bir çözümleme sunduk. Buna göre de örtüşmenin etkileşim açısından ne kadar önemli bir kaynak olduğu, özellikle de kurumsal söylem bağlamında ortaya çıkardığı desenlerin

gündelik konuşmadan farklılaştığı ortaya çıktı. Özetlemek gerekirse; yaptığımız çözümleme ile de görüleceği gibi söz sırası alırken sesi yükseltmek, söz sırası verirken sesi alçaltmak, yinelemeler, kurumsal bağlama uygun rollerin kullanımı, söz sırası alma stratejilerinin ve beden dilinin etkin kullanımı gibi kaynaklar, örtüşme çözüm aracı olarak etkileşimin akıcılığına katkı sağlarlar. Etkileşim içerisinde bir sorun olarak ortaya çıkan örtüşmenin çözülmesine katkı sunan bu kaynakların açığa çıkardığı en önemli şey ise, konuşma içinde uyumun ve anlamın nasıl karşılıklı oluşturulduğu konusunda sunduğu araçlardır.

KAYNAKÇA

- Burger, M. (2006). La gestion de la complexité des interactions médiatiques. *Revue Tranel (Travaux neuchâtelois de linguistique)*, 44, 199-217.
- Clayman, S., & Heritage, J. (2002). *The News Interview. Journalists and Public Figures on the Air*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Clayman, S. E. (2013). Conversation Analysis in the News Interview. In J. Sidnell, T. Stivers, (Eds.), *The Handbook of Conversation Analysis* (630-656). West Sussex: Blackwell.
- Constantin de Chanay H. & Turbide O. (2011). Les discours politiques: Approches interactionnistes et multimodales. *Mots. Les langages du politique*, 96, 5-12.
- Drew, P. & Heritage, J. (1992). *Talk at work: Interaction in institutional settings*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Goodwin, C. (1981). *Conversational organization: Interaction between speakers and hearers*. New York: Academic Press.
- Goodwin, C. (1986). Gesture as a resource for the organization of mutual orientation. *Semiotica*, 62 (1/2), 29-49.
- Goodwin, C. (2007). Participation, stance and affect in the organization of activities. *Discourse & Society*, 18(1), 53-73.
- Güllich, E. & Mondada, L. (2001). Konversationsanalyse. Analyse conversationnelle. In G. Holtus, M. Metzeltin, & Ch. Schmitt, (Eds.), *Lexikon der Romanistischen Linguistik. I.*(196-250). Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Hayashi, M. (2013). Turn allocation and turn sharing. In J. Sidnell, T. Stivers (Eds.), *The Handbook of Conversation Analysis* (167-190). West Sussex: Blackwell.
- Heritage, J.C. & Greatbatch, D. On the institutional character of institutional talk: The case of news interviews. In: Boden, D. & Zimmerman, D.H. *Talk and Social Structure: Studies in Ethnomethodology and Conversation Analysis*. Cambridge: Polity Press, 93-137.
- Hutchby, I. (1997). Building Alignments in Public Debate: A Case Study from British TV. *Text*, 17(2), 161-179.
- Hutchby, I. & Wooffitt, R. (1998). *Conversation Analysis. Principles, practices and applications*. Cambridge: Polity Press.
- Kerbrat-Orecchioni C. (1990). *Les Interactions verbales. Tome I*. Paris: Armand Colin.

- Kerbrat-Orecchioni C. (2010). Pour une analyse multimodale des interactions orales : l'expression des émotions dans les débats politiques télévisuels. *Cadernos de Letras da UFF – Dossiê: Letras, linguística e suas interfaces*, 40, 17-45.
- Kerbrat-Orecchioni C. (2012). Analyser du discours: le cas des débats politiques télévisés. *Congrès Mondial de Linguistique Française – CMLF 2012*, 25-42.
- Liddicoat A. J. (2007). *An Introduction to Conversation Analysis*. London: Continuum.
- Mondada, L. (2001). Pour une linguistique interactionnelle. *Marges linguistiques*, 1, 142-162.
- Mondada, L. (2002). Pratiques de transcription et effets de catégorisation. *Cahiers de praxématique*, 39, 45-75.
- Sacks, H., Schegloff, E. A., & Jefferson, G. (1974). A simplest systematics for the organization of turn-taking for conversation. *Language*, 50(4), 696-735.
- Sandré M. (2009). Débat politique télévisé et stratégies discursives : la visée polémique des ratés du système des tours. *Actes du colloque "Le français parlé dans les médias : les médias et le politique" (Lausanne/2009)*, 1-13.
- Schegloff, E. A., Jefferson, G., & Sacks, H. (1977). The preference for self-correction in the organization of repair in conversation. *Language*, 53, 361-382.
- Schegloff, E. A. (2000). Overlapping talk and the organization of turn-taking for conversation. *Language in Society*, 29(1), 1-63.
- Schegloff, E. A. (2007). *Sequence organization in interaction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sert, O., Balaman, U., Can Daşkın, N., Büyükgüzel, S., & Ergül, H. (2015). Konuşma Çözümlemesi Yöntemi, *Mersin Üniversitesi Dil ve Edebiyat Dergisi*, 12 (2), 1-43
- Sidnell, J. (2010). *Conversation analysis: An introduction*. Chichester, UK: WileyBlackwell.
- Sidnell, J. & Stivers, T. (2013). *The Handbook of Conversation Analysis*. West Sussex: Blackwell.
- Torck D. (1994). Diaphonie et interaction dans le débat politique. *Littérature*, 93, 15-30.